

Forfatter: Ewald, Johannes

Titel: Udrag fra DE FREMMEDE

Citation: Ewald, Johannes: "Johannes Ewalds samlede skrifter", i Ewald, Johannes: *Johannes Ewalds samlede skrifter*, Gyldendal, (1969), s. 202. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-ewald06val-shoot-idm140353512471664/facsimile.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Johannes Ewalds samlede skrifter

om de tænke, som vor Hollænder? — Er der nogen iblant dem, der ikke tænker saaledes, hvor spildt er da mit Arbeide for disse! — O lad dem aldrig bekymre sig om, at kjende Mennsker! — —

Fortættelsen følger. ||

49

N° 12

Hvad er et saakaldet got Rygte? — Er alle de der anprise det enige i det Begreb de forbinde dermed, eller forestiller det sig under en nye Skikkelse for enhver, der efter sin besynderlige Tænke-¹⁰ maade betragter det fra en nye Synspunct? — Er den Begjærlighed som de fleeste Mennsker yttre derefter, os naturlig, er den en medfødt Drift, eller i det mindste en Følge af saadan en? — Elske vi i denne Fald et got Rygte blot fordi det kildrer¹⁵ og bestyrker den gode Meening om os selv, som den vittige Herr Mandeville, siger, at være os medfødt, og som han skiller fra Egenkjærlighed; eller hige vi allene derefter, fordi vi mærke at det befordrer vor Lyksalighed paa Jorden og i Sel-²⁰ skabet? Kunde vi falde paa, at ønske et got Rygte, om Selskabet og dets Baand ikke var, om vi slet ingen anden Forbindelse stod i med andre Mennsker? — Kunde jeg, overladt til Naturen, født og opvoxet paa en ubeboet Ø, uoplyst af andres In-²⁵ sigter og uforvildet af deres Fordomme, kunde jeg i den Stand lade det Ønske falde mig ind, at to eller tre Skabninger der lignede mig, og som jeg ved en Hændelse engang og siden aldrig havde seet eller haabede at see, maatte have beundret³⁰ min Skabning, min Hurtighed, min Styrke, eller hvad andre Fuldkommenheder jeg da satte Priis paa, og rose mig for fleer af min Sort, ifald der var fleer? — Med et Ord, vilde vi ønske et got Rygte for sin egen Skyld, og om vi slet ingen an-³⁵

den Fordeel haabede deraf? — Kunde vi paa den anden Side bringes til ret oprigtig at ønske et ont Rygte, ifald dette befordrede vore Hensigter? — Er det offtomtalt Ønskes Almindelighed, mueligt en blot naturlig Følge af en os medfødt Kjærlighed til vore Med-Skabninger, og af en Lyst hos os til at elskes af dem? — Sætte vi det forud som afgjort, at de som tale vel om os, meene hvad de sige; og at de som virkelig bifalde vore Handlinger, af denne Aarsag elske os? Eller ønske vi et got Rygte, uden at sætte dette forud? — Ønske vi at blive talt vel om af slette Mennesker, at blive roest af dem for Egenskaber, som de selv mangle, men hvis Værdie de indsee og føle — ønske vi dette, siger jeg, uden at tage det Ydmygende i Betragtning, som der er for dem i denne vor Op-højelse over dem selv, og som efter al Rimelighed vil tilvebyringe os deres Had? — Er maaskee just dette Ydmygende for andre, denne vor Op-højelse over dem, det som vi egentligst sigte til, og er en naturlig Stolthed, vor Hoved-DriveFjær? — Kan vi ønske, at de maatte tænke og tale vel om os, som vi ikke alleneste hade, men selv i alle Hensigter foragte? — Hvad kan den bevægende Grund være, hvoraf vi ønske, at man maae tale og tale vel om os efter vor Død, da dog alle vore Forbindelser med Selskabet, og alle de Fordeele vi kan vente os deraf, høre op? — Kan dette anføres som en Art af Beviis paa vor Udødelighed, eller er det meget meer en Følge af de Begreb om denne, som blive os indprentede i Opdragelsen? — Eller flyder den blot deraf at vi af Naturen ønske en Slags og al Slags Udødelighed? — Hvilket er egentlig den Art af et got Rygte, der best forfræmmer det, som de fleeste kalde en timelig Lykke, den Art, der er os tjenligst i det borgerlige Liv? — Ved hvilke Midler opnaaes, ved hvilke forskjært-ses, og ved hvilke befæstes den lettest? — Hvoraf kommer det, at et got Rygte, eller det man i Al-

mindelighed kalder saaledes, saalet kan opnaaes, saalet tabes, og saa vanskeligt vindes igjen naar det engang er tabt? — Hvilke Midler, hvilke Kunster maae den anvende, som engang har mistet sit gode Rygte og gjerne vil have det igjen? — Da hverken et got eller et ont Rygte altid er et sandt Rygte, hvorledes kan man da i Hensigt til andres Bedømmelse sikkerst skjæle det falske fra det sande? — Hvilke HovedKjendeTegn paa det sidste kan man lide paa? —

Men hvilken spørgende Aand, vil man maaskee spørge, driver mig til at opdyngte alle disse Spørgsmaal, som jeg dog hverken kan vente eller love nøyagtig og afgjørende besvarte paa engang? Snart skulde jeg selv troe, at jeg uden at vide hvorledes, var blevet et Medlem af et vist spørgende Selskab, hvorom jeg har læst, jeg veed ikke i hvilket Ugeblad, og som endnu, helst paa vore Skoler og Academier er i fuld Flor — Men endskjønt jeg finder den Sokratiske Maade, at fremsætte sine egne og igjendrive andres Meeninger paa, meget bequem, og meget sikker, saa finder jeg den dog tillige alt for lumsk og fornærmende, til at jeg skulde vælge den — Den er den bequemeste Maade, i visse Tilfælde at skjule sin Uvidenhed eller i det mindste sin Uvished, og i andre at sige hvad man vil, uden at være nødt til at staae ved sine Ord — Og til at forvilde Sophister, er den unegtelig den brugbarste af alle — Men den fornærmer vore Læsere og vore Antagonister, ved visse Maader at sætte Grændser for deres Dømme Frihed; ved voldsom at paatrænge dem vore Tanker, om den kan, uden at man kan komme til at tugte os for denne Voldsomhed, hvor den slaaer Feyl; og overalt ved enten at sælge dem falske Vahre, Spørgsmaal og Tvivl, som vi alt for gjerne vil have antagne for Sandheder, om det kan lykkes; eller ved at nøde dem til at fegte mod os med ulige Vaaben; da nemlig de, som vi fordre